

DE STATUS VAN BUIKDANS TOEN EN NU

Het valt me op dat nog steeds veel mensen denken dat Egypte het walhalla van de buikdans is. Een geromantiseerd beeld omdat de situatie langzaam maar zeker veranderd is. In de zomer van 2009 had ik een interview met Athea Shawky. Dit interview met een ontvullerende kijk op buikdans in Egypte verscheen eerder in het on-line buikdansblad Raqs wa Risala (nummer 11).

Athea heeft een Egyptische vader en een Nederlandse moeder en is opgegroeid in Cairo. Toen ze 18 jaar was kwam Athea, na een kort verblijf in Engeland, vanwege de gezondheid van haar vader met haar familie in Nederland wonen. Ze is arabiste en vertaalster Nederlands-Arabisch. Nog regelmatig keert ze terug naar Egypte zodat ze een goede vergelijking kan maken met de culturele situatie zoals die nu is en hoe deze vroeger was toen ze als meisje in Egypte woonde.

Buikdans was deel van het leven.

Ik ben geboren in 1959, toen de revolutie in Egypte nog niet zo lang daarvoor had plaatsgevonden. Wat ik me kan herinneren is dat zang en dans overal aanwezig waren, op t.v., als je naar een feest of bruiloft ging bijvoorbeeld. Ook zag je foto's van danseressen in de bladen. Het was een onderdeel van de maatschappij. Dans was nog veel meer dan zang een item wat met feest te maken had. Bij een bruiloft moest je sowieso een danseres uitnodigen om iedereen los te krijgen zodat er meer sfeer was op een avond waardoor iedereen vrolijk werd. Het was volledig geaccepteerd om dat te doen. Op vrijdag, als iedereen vrij was kwam je met de familie bijeen en ging je bijvoorbeeld naar een film kijken waarin zang en dans voorkwamen. Het was onderdeel van de gezelligheid. Jonge meisjes vonden het dan leuk om in de familiekring voor elkaar te dansen. Dat had toen nog iets heel losjes. Ik heb het dan over de jaren 60. Je keek naar elkaar en je kon laten zien hoe mooi je kon dansen. Je had toen beroemde danseressen als Nagwa Fouad en Suheir Saki en de dansgroep van Mahmoud Reda was erg populair. Die ontspannen sfeer heeft geduurd tot begin jaren 80. Toen al was er wel de opinie dat de meeste mensen het erg leuk vonden om een danseres te zien, maar het moest niet je vrouw, dochter of zus zijn die in het openbaar optrad want dat was niet o.k. In mijn familie is het nooit geaccepteerd dat je als vrouw in het openbaar zou dansen of dat je dansles zou nemen. De omslag in Egypte kwam in het begin van de jaren 80.

De omslag: buikdans wordt "not done"

Begin jaren 80 had je de opkomst van de Islamitische groeperingen en de moord op Sadat. Sadat had in de periode dat hij aan de macht was de Islamitische broederschap meer vrijheid gegeven en daardoor kregen zij meer zeggenschap en konden ze meer en meer vertellen wat goed en slecht was voor de bevolking. Na de revolutie in de jaren 50 waren de Egyptenaren meer op zoek naar de vraag wie ze waren. Je had het nationalisme en het socialisme en Rusland die zich met alles bemoeide. Ook was er de vraag zijn we nu Arabieren of Egyptenaren? In de jaren 80 kwam de Islam op en dat was voor veel mensen het grootste houvast geworden en de het grootste bestanddeel van de identiteit werd het Moslim zijn. En

daarmee kwam de vraag doe ik wel nu wel goed met een aantal dingen. Bijvoorbeeld aangaande het kijken naar een half blote danseres. Het werd voor steeds meer mensen not done om toe te geven dat ze het plezierig vonden om naar een danseres te kijken. Je kreeg als het ware twee blokken; mensen die het leuk vonden en mensen die het afkeurden. Maar ook kwamen er steeds meer twijfelaars die niet openlijk durfden te zeggen dat ze buikdans leuk vonden of er naar keken op t.v. Want er werd vaker gezegd dat er zoveel andere dingen waren die leuker zijn om te doen en dat het een vorm van bewegen is die toch wel prikkelend is. Zo kwam er op het waarderen van buikdans al een zekere beschuldiging. Vond je buikdans iets goeds dan was je al snel een vrouw die zich bloot wil geven en er helemaal niets om geeft als mannen naar haar kijken. In de jaren 80 mocht er op t.v. ook minder getoond worden en moesten de danseressen hun blote buik bedekken en op een gegeven moment zag je het helemaal niet meer op t.v. Als je dit soort informatie krijgt, denk je al heel snel dat het niet in orde is en dan praat je er ook niet meer over. Maar oude films met dans kijken mocht nog wel hoewel expliciete dansscènes er uit werden geknipt. Oude danseressen uit de films werden als minder provocerend gezien dan de nieuwe danseressen. Via de satelliet was dans nog wel te zien.

Huidige danseressen: provocerder

Er zijn nog steeds mensen in Egypte die naar optredens van de huidige danseressen toe gaan en dit mooi vinden, maar mensen die behoudender zijn geworden in de loop der jaren vinden het verschrikkelijk, zedeloos of vulgair.

Ik denk dat de huidige danseressen als provocerder worden beschouwd vanwege hun manier van bewegen en kijken. Omdat deze danseressen iets doen waarvan ze weten dat een groot deel van de maatschappij dat niet goed vindt, dragen ze dit ook explicieter uit, zo van ik doe toch waar ik zin in heb en doe toch ondeugend ondanks dat het niet mag en ga bewegingen doen die net niet kunnen. Zelf heb ik geen bewegingen bij deze danseressen gezien die niet kunnen maar als ik mensen er over hoor klagen hebben ze het over heupbewegingen die stotend en schokkend zijn. Ook de manier van kijken is anders geworden. De oude danseressen kijken op een manier waaruit blijkt dat ze pret hebben en waaruit blijkt dat ze het leuk vinden om te dansen. Bij een danseres als Dina zie je bijvoorbeeld meer dat ze heel goed beseft dat wat ze doet eigenlijk helemaal niet kan maar dat ze uitstraalt dat het haar niets kan schelen wat men van haar vindt. Buikdans is er nog steeds en het is nog steeds salonfähig in kringen die nog niet zo lang de beschikking hebben over geld, de nouveau riches. Dansen is meer verschoven naar mensen die wat minder besef hebben van wat kan en wat niet kan en dus als minder beschaafd worden gezien. Mensen met oud geld zijn zich veel meer bewust geworden van de culturele omschakeling. Op bruiloften worden nog steeds danseressen uitgenodigd en ook in grote hotels zijn nog steeds optredens die openbaar zijn. Maar over het algemeen heeft men het er niet meer over als een danseres voor een bruiloft is uitgenodigd om te komen dansen. Vroeger hoorde je dat wel en zat er een prestigeaspect aan vast als je een zo beroemd mogelijke danseres had kunnen strikken, want dat zei iets over jezelf en hoe goed je het had. Tegenwoordig hoor je mensen vaker zeggen dat ze een hele leuke bruiloft hebben meegemaakt waar gelukkig geen trommels en danseressen waren, dus dat het een hele beschaafde bruiloft was. Over zang wordt minder slecht geoordeeld overigens.

Over Shakira: ik dacht, wat gênant om te zien.

Ik denk dat jonge Egyptenaren Shakira bijvoorbeeld geweldig vinden omdat ze iets vertegenwoordigt wat ze ook graag zouden willen zijn of doen. In mijn beleving als iemand die de buikdans kent vanuit Egypte zoals die vroeger was, heeft Shakira de buikdans niet goed begrepen. Mijn idee is dat ze een verkeerd beeld heeft van wat het is en dat ze er een eigen interpretatie aan gegeven heeft. Ik vrees dat ze niet begrepen heeft dat de bewegingen niet zo expliciet moeten zijn en ook niet zo groot zodat de bewegingen er letterlijk en figuurlijk schokkend uitzien. Ze vergroot het uit als het ware. De buikdans zoals ik die ken is veel vloeiender en subtieler. Vanuit mijn oogpunt is haar dans een karikatuur. In ieder geval vind ik het niet mooi wat ze doet, het lijkt alsof ze danst om aandacht te trekken. Een danseres moet niet dansen om aandacht te trekken of dansen met als doel dat anderen over haar gaan praten in de trant van moet je eens kijken wat zij allemaal durft. De bedoeling van dansen is dat mensen denken oh wat is dat mooi. En dat zie ik niet bij haar terug. Ik was behoorlijk ontdaan toen ik haar voor het eerst zag. Ik dacht oh wat vreselijk, gênant gewoon....

Toekomst van de buikdans in Egypte

Ik zie de buikdans in Egypte verwateren. Als ik in Egypte ben krijg ik niemand mee naar optredens en er zijn ook nog heel weinig gelegenheden over waar ik zelf naar toe kan gaan. Er zijn nachtclubs waarvan sterk afgeraden wordt deze te bezoeken. En dat terwijl vroeger vrouwen met hun man naar een nachtclub of casino gingen waar danseressen te zien waren. Mensen willen nu niet meer naar bepaalde gelegenheden toe omdat ze daar liever niet gezien willen worden.

Het kijken naar danseressen is nog steeds minder erg dan het dansen voor jezelf. Het dansen voor publiek is het laagste. Dan heb je als het ware je ziel aan de duivel verkocht volgens sommige mensen. Pas was ik bij familie in een deftige wijk van Cairo. Ze zeiden besmuikt dat er ook een danseres in het appartementengebouw woonde. Ze werd als duidelijk heel anders beschouwd dan al die andere mensen die in het gebouw wonen.

Ballet wordt als dans wel gewaardeerd en geaccepteerd, het heeft aanzien, dit in tegenstelling tot buikdans. Misschien ligt dit aan de aard van de bewegingen. Het leven van een buikdanseres in Egypte is absoluut niet om romantische fantasieën over te hebben. Ze zal met veel weerstand te maken krijgen, haar sociale status is erg laag en ze zal met de nek aangekeken worden, zeker in deze tijd. Een buikdanseres is iemand die niet gerespecteerd wordt en niet gerespecteerd worden is iets onprettigs, voor wie dan ook. Je moet het dus wel heel graag willen en van je af kunnen bijten wil je je sociaal kunnen handhaven als buikdanseres in Egypte.

In deze tijd waarin veel wordt gezegd over de Arabische wereld en de Arabische vrouw, over wat ze allemaal wel of niet mag wordt vaak vergeten dat er een hele cultuur binnen de vrouwengemeenschap aan het verdwijnen is, een cultuur waarbinnen de vrouw er als vrouw uit mag zien en dit letterlijk ook mag laten zien om zichzelf en anderen daarmee te behagen. Het gaf een geweldig plezier dat vrouwen mochten dansen en als ze dat niet meer mogen en daar niet meer voor uit mogen komen dat het leuk is, is dat wel een teken aan de wand dat er in de maatschappij dingen veranderd zijn. Want wat mag ze wel en niet doen juist omdat ze vrouw is. Buikdans is in ieder geval in de taboesfeer gekomen. Voor mij hoort buikdansen thuis bij de plezierige kant van de Arabische cultuur, net zoals gedichten voorlezen of verhalen vertellen. Het is een kunstuiting, het is ook ontspanning en entertainment. Maar de

kwestie wat wel en wat niet mag qua ontspanning en entertainment is complexer geworden. Wat mag nog wel zodat je aan het eind van de avond kan zeggen ik heb iets zonder schuldgevoel ervaren en gezien waardoor ik een leuke avond heb gehad? Welke kant het opgaat, weet ik niet. Het kan zijn dat buikdansen ondergronds gaat en dan ineens weer bovengronds komt als het klimaat weer wat liberaler wordt, net zoals in Spanje onder bepaalde bewinden de flamenco verboden is geweest en daarna weer opkwam.

Peter Verzijl (juli 2009)